

Tautiškumo ugdymo aukštesniojoje pedagogikos mokykloje modelis ir praktinis jo taikymas

Indrė Dirgėlienė

Klaipėdos universitetas

Straipsnyje pateikiamas tautiškumo, kaip aktualios ir integralios savybės, ugdymo modelis, apibūdinamas šio modelio struktūra, apibrėžiamos jo taikymo galimybės aukštesniosiose pedagogikos mokyklose. Kartu išryškinamos moksleivių asmenybės savybės ir profesinės nuostatos, kurias formuoja įvairi tautiška veikla.

Taip pat atskleidžiamas būsimų pedagogų profesinio rengimo modelis, pagrindiniai šio modelio principai ir struktūra, modelio praktinio taikymo galimybės ugdant tautinę būsimų pedagogų savimone, plėtojant asmenybės savybes. Remiamas natūralaus pedagoginio eksperimento, atlikto 1990–1997 metais Klaipėdos aukštesniojoje pedagogikos mokykloje, tyrimų medžiaga.

Problema ir jos aktualumas. Sparti tarptautinė politinių, ekonominių, kultūrinių ryšių plėtra vis labiau užgožia žmonių tautinės individualybės raišką, skatina tautinio savitumo niveliaciją. Kosmopolitizmo, nacionalizmo ir tautiškumo ugdymo prieštaravimai kelia nemažai problemų sudėtingoje dabarties tarptautinės raidos situacijoje. Laikas diktuoja būtinybę išsaugoti tautų savitumą ir kartu atverti jų sąmonę besikeičiančios civilizacijos iššūkiams. Tai aktualu ir Lietuvai. Šiai „postindustrinei“, „žinių“, „intelektualinei“, „dvasinių krizių“ ir panašiai apibūdinamai (H. Heidegeris, 1992; P. Drucker, 1994; V. Kavolis, 1995; R. Grigas, 1990 ir kt.) visuomenei gali turėti teigiamą įtaką švietimas – „visų socialinių reformų pagrindas“ (žr. Lietuvos švietimo koncepcija, 1992).

Lietuvoje vykstanti švietimo reforma aprėpia visą gyvenimą truncančią asmenybės raidą, sociokultūrinį ugdymą, kuris orientuotas į žmogaus rengimą XXI amžiui. Tai visuminis asme-

nybės ugdymas tokia kryptimi, kad modernioji informacija žmogaus būtų įsisąmoninta ir neardytų savos kultūros branduolio (M. Lukšienė, 1993; Lietuvos švietimo koncepcija, 1992; Europos švietimo ministrų nuolatinės konferencijos rezoliucija „Švietimas Europos mastu: mokymo praktika ir programų turinys“, 1992).

Būsimų pedagogų tautiškumo ugdymo šūkį kėlė H. Lietzas, W. Reinas, K. Ušinskis ir kt. mokslininkai.

Nuo XIX a. pabaigos iki XX a. vidurio Lietuvoje formuojantis ugdymo pamatams, pabrėžiama ir būtinybė sieti humaniškumo turinį su tautos vertybėmis (G. Petkevičaitė-Bitė, M. Pečkauskaitė, Vydūnas ir kt.). Tarpukario Lietuvoje tautiškumo idėjų realizavimo galimybė mėginta pagrįsti būsimų mokytojų rengimo sistema. Ieškoma tautinę individualybę atitinkančios teorijos. Šios problemos reikšmingumą aiškiai suvokė Stasys Šalkauskis, Vydūnas, Antanas Maceina.

Aukštos kvalifikacijos pedagogų rengimas kultūriniam darbui, būsimų pedagogų tautiškumo ugdymas tautos sociokultūrinio gyvenimo kontekste ryškus Stasio Šalkauskio, Antano Maceinos moksliniuose darbuose.

Įgyvendinant Lietuvos švietimo reformą, pedagogų rengimas tampa nacionaliniu uždaviniu. Būsimų pedagogų tautiškumo ugdymo idėjos teikiamos Leono Jovaišos moksliniuose darbuose (1992, 1993, 1995). Juozas Vaitkevičius (1995), Romualdas Vasiliauskas (1996), Kęstutis Pukelis (1998) tyrinėja tautinę individualybę atitinkančios būsimų pedagogų rengimo teorijos reikšmingumą. Filosofiniai būsimų pedagogų ugdymo pagrindai nagrinėjami Broniaus Bitino darbuose (1996, 1998). Reikšmingos Vlado Rajecko pedagoginės asmenybės (1995, 1996), etninio tipo (E. Adaškevičienė, 1996) ugdymo studijos. Profesinių interesų psichologijos, būsimų pedagogų profesijos pasirinkimo motyvacijos (J. Kregždė, 1988; O. Kregždienė, 1972; V. Voveris, 1992), tautinio ugdymo (V. Raudys, 1998), pedagoginio pašaukimo (V. Kavaliauskienė, 1998) ir kt. tyrimai teikia impulsų stiprinti būsimų pedagogų tautiškumo ugdymą.

Tačiau būsimų pedagogų tautiškumo ugdymas rengiant juos pedagogikos mokyklose nėra tirtas. Plačiau netyrinėti ir būsimų mokytojų ugdymo tikslų ir uždavinių ryšiai su pedagogine praktika, papildoma veikla, aplinka.

Tyrimo problema: tautiškumo paskirtis ir vieta rengiant būsimus pedagogus.

Tyrimo objektas: studentų tautiškumo ugdymas aukštesniojoje pedagogikos mokykloje.

Tyrimo objekto pasirinkimą lėmė taikomas profesinių studijų aukštesniojoje pedagogikos mokykloje pobūdis, sudarantis palankias sąlygas derinti formalų ir papildomą neformalų ugdymą, įgyvendinti nacionalumo principą.

Tyrimo tikslas. Pagrįsti aukštesniosios pedagogikos mokyklos studentų tautiškumo ugdymo galimybes, įdiegiant tautiškumo ugdymo modelį.

Straipsnio tikslas. Nustatyti būsimų pedagogų tautiškumo ugdymo modelio taikymo reikšmę tautinės savimonės, asmenybės savybių plėtotei.

Metodika. Mokslinės literatūros analizė, apklausa, stebėjimas, statistinė analizė.

Tautiškumo ugdymo patirties projektavimas

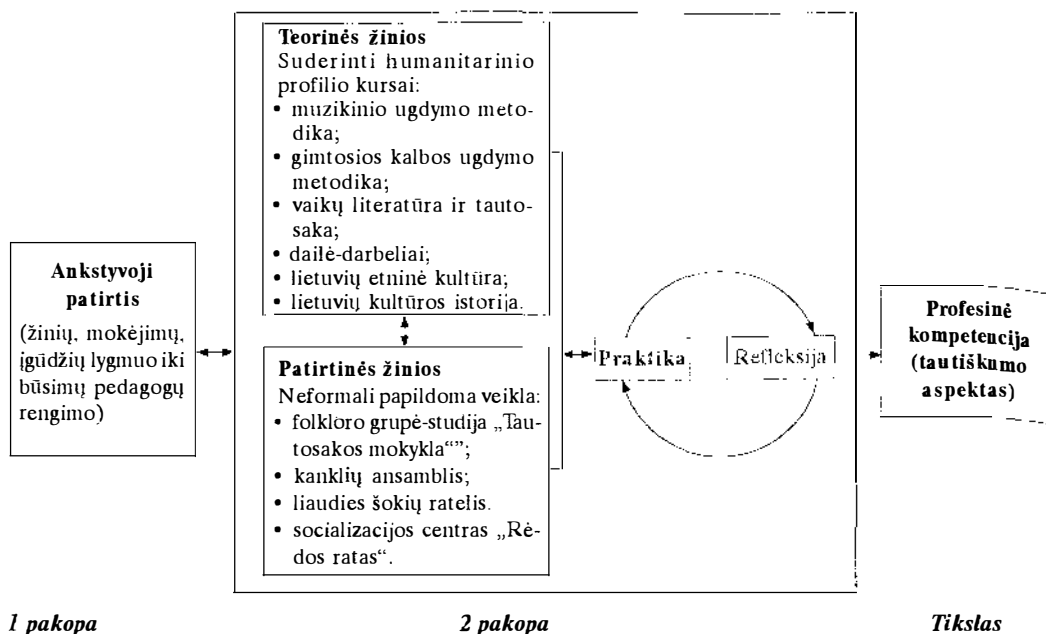
Projektuojant būsimų pedagogų tautiškumo ugdymo patirtį, atsižvelgta į pagrindinį tikslą: parengti reflektiviai mąstantį specialistą, kuris sugebės studijuojant įgytas žinias ir patirtį kūrybiškai taikyti pedagoginėje praktikoje, asmeniniame gyvenime, savarankiškoje pedagoginėje veikloje. Tai įgyvendinti padės holistinis, humanistinis, demokratinis, patirtinis požiūris į ugdymo procesą (Nils Magnar Grenstadt, 1998).

Projektuojant būsimų pedagogų tautiškumo ugdymo modelį, remtasi reflektivaus ugdymo įgyvendinant profesinį rengimą modeliu (D. Schön, 1987), kurio pagrindiniai principai:

- ankstesnės patirties įvertinimas;
- glaudus teorijos ir praktikos ryšys;
- galimybė reflektuoti;
- humanistinis požiūris į ugdymo procesą (žr. 1 pav.).

Būsimų pedagogų tautiškumo ugdymo modelio struktūra:

Būsimo studento turima patirtis. Ji labai svarbi ir nuolat sąveikauja su įgytomis naujomis žiniomis ir įgūdžiais refleksijos pagalba. Į šią patirtį nuolat atsižvelgiama, skatinama ja remtis. Palankios sąlygos atsiverti, norui pripažinti savo gerąją patirtį ir ja dalytis sudaromos neformalia papildoma veikla.

1 pav. *Būsimųjų pedagogų tautiškumo ugdymo modelis*
(modifikuotas I. Dirgėlienės pagal D. Schön reflektivaus ugdymo modelį)

Teorinės žinios. Neturėdami galimybių ir pagrindo keisti fundamentalaus būsimųjų pedagogų rengimo programą, atkreipėme dėmesį į humanitarinio profilio specialybės kursus: muzikinio ugdymo metodiką, gimtosios kalbos metodiką, lietuvių literatūrą ir tautosaką, dailę ir darbelius, lietuvių kultūros istoriją, lietuvių etninės kultūros kursą. Šiuose kursuose kartu su dėstytojais bandėme pateikti tautiškumo ir jo ugdymo sampratą, derinome neformalios, papildomos veiklos formas.

Patirtinės žinios. Čia svarbų vaidmenį vaidina neformali papildoma veikla. Sukurta folkloro grupė-studija „Tautosakos mokykla“ atitinka lanksčią, savanorišką, atvirą kaitai, neformalios veiklos kryptį. Šią veiklą praturtina ir mokykloje veikiantys kanklių, liaudies šokių būreliai, kurių veiklos principai ir tradicijos taip pat atitinka neformalios veiklos reikalavimus.

Praktika. Taikomasis specialisto rengimo aukštesniojoje pedagogikos mokykloje pobūdis yra palankus įgyvendinant reflektivaus ugdymo modelį.

Praktikai skiriamas didelis dėmesys (37 proc. studijų). Tai sudaro sąlygas reflektuoti, sujungiant ankstesnę patirtį ir žinias su naujai įgytomis, derinantis prie kintamos aplinkos poreikių ir tradicijų.

Šis modelis perteikia ugdymą kaip kintamą, nuolatinį procesą. Išreiškia sisteminių požiūrių ugdymą, kai sistemos dalis yra veikiamą ir priklauso nuo kitų, kai atskirai sistemos daliai pasikeitus, kinta visa sistema. Tai ypač aktualu ugdant tautiškumą, į kurią mes taip pat žvelgiame sisteminiu požiūriu. Pristatant būsimųjų pedagogų tautiškumo ugdymo modelį buvo minima, jog pagrindiniam tikslui įgyvendinti labai svarbi neformali papildoma veikla. Šios veiklos forma – folkloro grupė-studija „Tautosakos

mokykla“ buvo sukurta kaip būsimųjų pedagogų tautiškumo ugdymo sistemos dalis, specialiai patirtinėms žinioms kaupti. Tai praktinė veiklos forma. Platesnis jos pristatymas padės pagrįsti „Tautosakos mokyklos“ pranašumus reflektivaus ugdymo sistemoje.

„Tautosakos mokyklos“ tikslai: žadinti tautiškumo jausmus, mokyti būsimus pedagogus liaudies dainų, šokių, tradicijų, organizacinio darbo formų perteikiant tautinę kultūrą vaikams ir įvairių bendruomenių nariams sociume; sudaryti sąlygas būsimiems pedagogams geriau pažinti aplinką ir jos vaidmenį ugdant asmenybę, plėtoti dorovinę nuostatą į suaugusių žmogų, vaiką, ligonį, mokyti pagalbos kitam žmogui formų, pagalbos pedagogikos; pažadinti jėgas, kurios padėtų būsimiems pedagogams tapti stipriems, ieškoti tų jėgų šaltinių tautos kultūroje; sudaryti galimybę pajauti ir įvertinti benutrūkstanti ryši tarpkartų (vaikų-tėvų-senelių), semtis iš šių ryšių išminties ir remtis ja tautinėje veikloje.

„Tautosakos mokyklos“ programa sudaryta vadovaujantis tokiais uždaviniais:

- dalykinių žinių gilinimas ir teorijos susiejimas su praktika;
- dalyvių pedagoginių gebėjimų (bendravimo, pastabumo, kūrybiškumo, organizuotumo, empatijos išraiškos ir kt.) ugdymas;
- tautinių ir kilnių socialinių interesų, dorovinių nuostatų (pažiūrų), taurių emocijų, moralinės atsakomybės, vilties ugdymas.

„Tautosakos mokyklos“ dalyviai – ir liaudies dainų, pasakojimų, žaidimų atlikėjai, ir interpretatoriai. Atsižvelgiama į auditoriją, su kuria susitinkama. „Tautosakos mokyklos“ renginiuose nėra pasyvių stebėtojų, nes susirinkusieji kviečiami dainuoti, žaisti, dalyvauti pasakojime: ansamblio dalyviai užmezga ryšį su įvairaus amžiaus, išsilavinimo, socialinės padėties žmonėmis.

Tautiškumo ugdymo sistemą vienija „Rėdos ratas“ – metinių švenčių rengimas.

„Rėdos rato“ programos apima tokius ciklus:

1. Užgavėnės;
2. Teatralizuoti pasakojimai apie velykinį laikotarpį senojoje Lietuvoje;
3. Lopšinių vakarai, skirti Motinos dienai;
4. Rasos – Joninės – Kupolės;
5. Rudens vakarojimai;
6. Ilgės – Vėlinės;
7. Teatralizuoti pasakojimai apie Adventą – Kūčias – Kalėdas senojoje Lietuvoje ir dabar.

Įgyvendindami „Rėdos rato“ tradicijas, būsimi pedagogai peržengia savo mokyklos, ansamblio ribas ir pasineria į sudėtingą aplinką, jos reiškinius, santykius. Susidaro sąlygos būsimiems ugdytojams susipažinti su pagalbos pedagogika. Vykdam kiekvieną „Rėdos rato“ programą, surengiama 5–10 susitikimų.

„Tautosakos mokyklos“ renginiai vyksta aukštesniojoje pedagogikos mokykloje, bendrojo lavinimo mokyklose, ikimokyklinėse, socialinės globos įstaigose; vaikų namuose, senelių namuose; psichoneurologijos dispenseryje; specialiosiose mokyklose; moterų konsultacijose, kur būsimos motinos mokomos lopšinių; nacionalinės kultūros židiniuose – mišrioje rusų–lietuvių ikimokyklinėse įstaigose; Panemunės mokykloje, kurioje mokosi vaikai iš Kaliningrado srityje gyvenančių lietuvių šeimų. Rengiami vakarai neįgaliesiems, ligoniams. Organizuojami „Rėdos rato“ renginiai vaikams ir jų tėveliams miesto Menininkų namuose.

Programos kasmet atnaujinamos atsižvelgiant į Lietuvos valstybės gyvenimo, ugdymo proceso aktualijas, ansamblio dalyvių poreikius, interesus, stengiantis išsaugoti šiuos bruožus: laisvą pasirinkimą, demokratiškumą, atnaujinimo ir atsinaujinimo būtinybę, tradiciškumą, kasdienybės viltį ir perspektyvą.

Tautiškumo ugdymo modelio taikymas

Natūralus pedagoginis eksperimentas, vykęs 1990–1997 metais, atskleidė tautinės savimovės ir asmenybės savybių plėtotės galimybes, taikant būsimųjų pedagogų tautiškumo ugdymo modelį. Tuo tikslu 250-čiai 1992–1997 metų absolventų pateikėme anketą. Joje buvo tokie du klausimai:

1. Kokias asmenybės savybes ugdė tautinė veikla, mokantis aukštesniojoje pedagogikos mokykloje?

2. Kokias profesines nuostatas ši veikla formavo?

Tyrimų duomenys pateikimi procentine išraiška histogramose (2 pav.).

Kalbėdami apie tai, kokias asmenybės savybes ugdė tautinė veikla, buvę studentai išryškina veiklos laisvės pripažinimo stoką ugdymo įstaigoje. Dažnai kūrybiškumo, savarankiškumo, bendravimo ir bendradarbiavimo poreikį slopina autokratinis įstaigų vadovų darbo stilius, estetinis jų skonis. Kameranėje aplinkoje auklėtojas-mokytojas gali būti savimi, tačiau nesulaukiant pritarimo iš vadovų, aplinkos, ypatingų rezultatų neįmanoma pasiekti. Kalbėdami apie kūrybiškumo, savarankiškumo, bendravimo bei bendradarbiavimo poreikio ugdymą tautinės veiklos priemonėmis, kad aplinka trukdė ugdyti kūrybiškumą pasisakė 30 proc. respondentų, savarankiškumą – 25 proc., bendrauti ir bendradarbiauti 27 proc. respondentų.

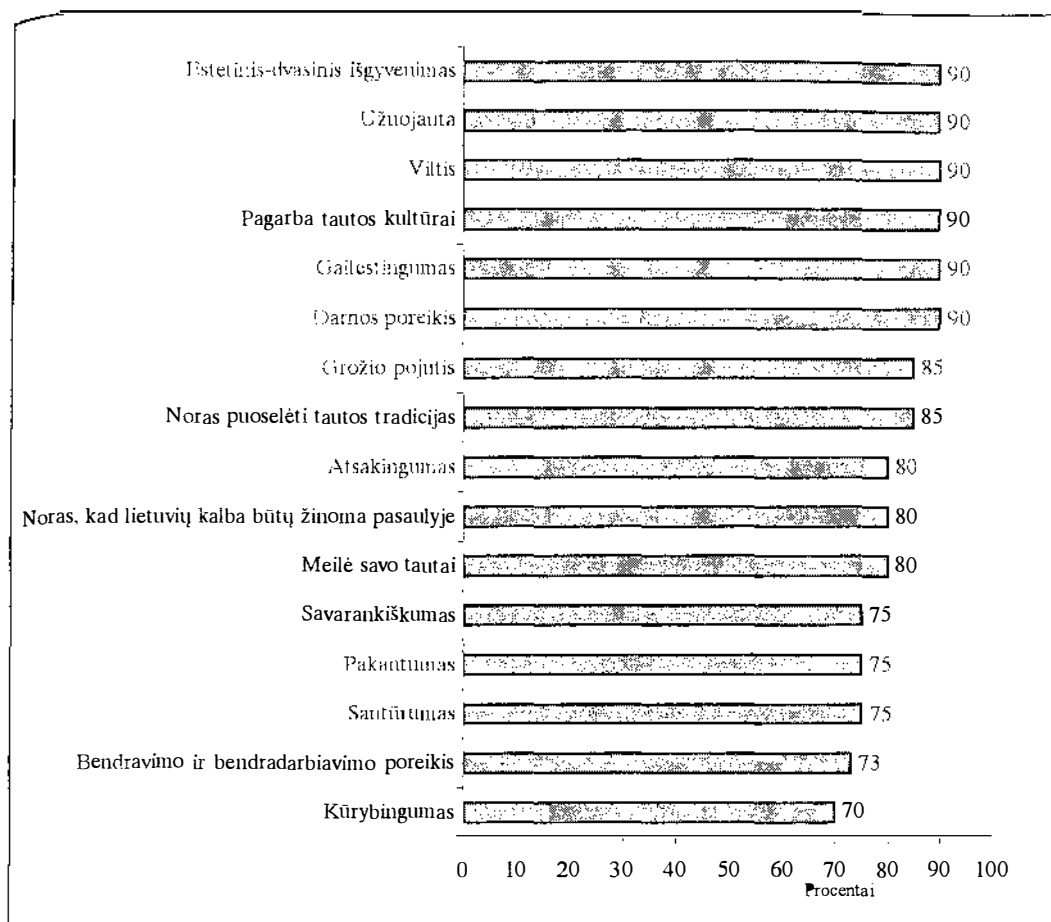
Dauguma respondentų (70–75 proc.) mano, jog tautinė veikla mokykloje išugdė jų kūrybiškumą, norą ieškoti vis naujų darbo formų, neįprastų situacijų, gaivių sprendimų. Ir dažnai, kai veikla patinka vaikams, jų tėvams, ši stilių (tautinį) pripažįsta ir įstaigų vadovai, kolegos. „Tautosakos mokyklą“ lankę studentai įgijo pasitikėjimo savimi, susiformavo jų vertybinės

nuostatos, o tai – savarankiškumo laidas. „Tautosakos mokyklos“ veiklos įvairovė išryškino bendravimo ir bendradarbiavimo poreikį bet kiojoje veikloje. Tiesioginis dalyvavimas bendradarbiaujant suteikė gyvą patirtį ir galimybę pažinti savo komunikacinius sugebėjimus ir šios srities problemas.

Komentuodami pakantumo, santūrumo ugdymą tautinės veiklos priemonėmis, kai kurie studentai (25 proc.) pažymi, jog prigimtinės ir gyvenime įgytos charakterio savybės dažnai lemia žmonių santykius su aplinka, o tautinė veikla mokykloje negalėjo iš esmės jų pakeisti. Dažnai jie negali kontroliuoti savo charakterio raiškos, veiklos stiliaus dėl įstaigų vadovų, kolegų tolerancijos, pagarbos kitam žmogui trūkumo. Dauguma (75 proc.) buvusių studentų pripažįsta, jog tautinė veikla mokykloje padėjo pajauti vertingos veiklos esmę, atsiriboti nuo smulkių, antraeilį dalykų. Per šią veiklą jie patyrė daug dvasinio pakylėjimo akimirkų, pamatė daug nelaimingų žmonių, kuriems reikia dvasinės (ir ne tik dvasinės!) pagalbos, kritiškai pažvelgė į savo asmenybę.

Kalbėdami apie darnos poreikį, gailestingumą, užuojautą, 90 proc. buvusių studentų pažymėjo, jog tik „Tautosakos mokyklos“ veikla atvėrė šias jų savybes. Dvasinio susiliejimo akimirkos renginių metu, bendravimo stilius, įvairaus likimo žmonės atvėrė jiems naują pasaulį arba pritarė tam, kurį jie atsinešė iš namų, gimtosios aplinkos. Pajautė ir pripažino, kad gailestingumo, užuojautos visiems reikia, atrado kelius, kaip nedeklaratyviai tai suteikti. Visi pažymėjo renginių senelių slaugos ligoninėje, psichoneurologijos dispenserio vaikų skyriuje, nakvynės namuose reikšmę.

Kalbėdami apie atsakingumą, buvę studentai (80 proc.) pažymi, jog didelės įtakos turėjo savanoriškos veiklos pasirinkimas, demokratiš-

2 pav. *Tautinės veiklos ugdomos asmenybės savybės*

ki, tarpusavio pagarba grįsti „Tautosakos mokyklos“ narių santykiai. Tik tada jautiesi atsakingas už veiklą, kai esi reikalingas, lygiavertis jos dalyvis, kai vertini veiklos svarbą ir kokybę. Įtakos turėjo atsakingų vaidmenų, užduočių atlikimas, kai jautei, kad tavimi pasitikima. (20 proc. buvusių studentų šiuo klausimu neturėjo savo nuomonės.) Ir kolektyvo veikloje šie studentai buvo pasyvesni, abejingesni. Dauguma studentų tvirtina pirmą kartą gyvenime patyrę dvasinio pakylėjimo akimirkas „Tautosakos mokyklos“ veikloje. Visiškai kitaip ėmę

vertinti savo praeitį, aplinką. Atsirado poreikis kurti tokias akimirkas. Pastebėjo, jog labai svarbu rasti, o gal net „sugauti“ tinkamą laiką, vietą, priemones, kad grožis atsiskleistų. Daug kas mini velykinį rytmetį gamtoje, kuris vyko kaimo (Ketvergių) pradinėje mokykloje ir susitikimą su tikybos mokytoja, Vydūno dainas, dainuojamas naktį, degant žvakei prie Vydūno namų Tilžėje ir kt.

Net 90 proc. respondentų pripažino, kad ši veikla žadino viltį, optimizmą. Didelę reikšmę turėjo demokratiški tarpusavio santykiai, sėk-

mingi renginiai, prisilietimas prie amžinųjų vertybių: TIESOS, MEILĖS, GROŽIO, kuriomis nuspalvinta visa „Tautosakos mokyklos“ veikla. Kalbėdami apie meilę savo tautai, 20 proc. studentų išsakė nuomonę, jog taisaivaine suprantama, tai įgimta meilė. Kiti (80 proc.) pripažino, kad gilesnis tautos kultūros pažinimas (tiek teorinis, tiek praktinis) daro šią meilę išmintingesnę, skatina norą dirbti tautos labui, didina pagarbą tautos kultūrai. Noras puoselėti tautos tradicijas kyla geriau jas pažinus, atradus ryšį su šiandiena, įsitikinus, jog tai įmanoma daryti. Svarbūs visi renginiai, visi teoriniai kursai, kurių dėka geriau pažino tautos tradicijas, simbolius.

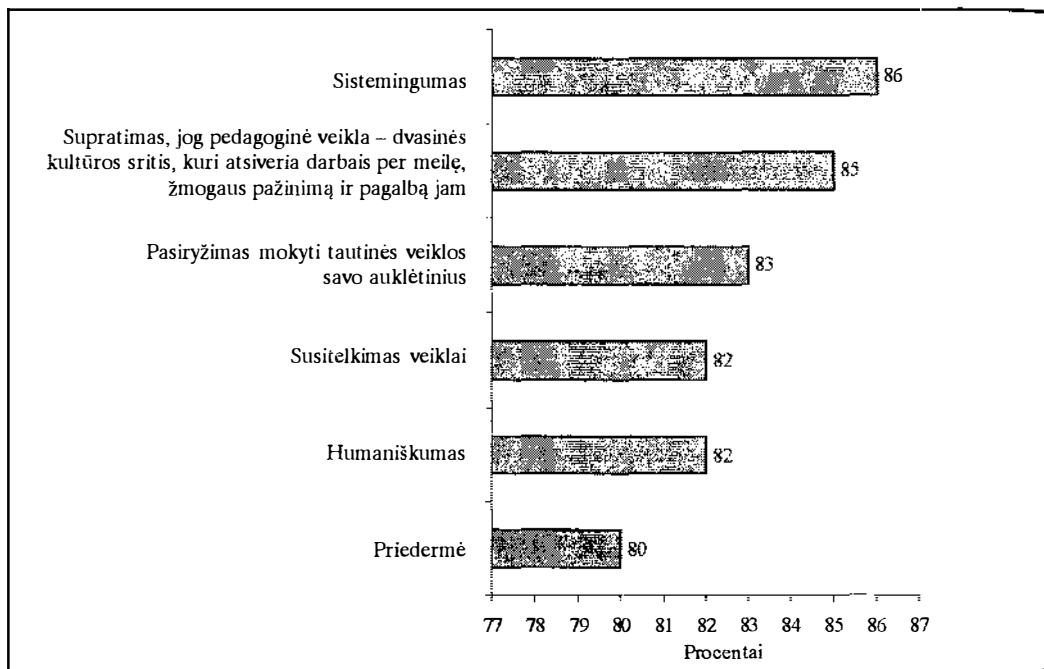
Studentai, kurie dalyvavo tarptautiniuose festivaliuose (80 proc.), pripažino patriotinių jausmų, patirtų festivalių metu, svarbą; 20 proc. teigė neturį apie tai nuomonės.

90 proc. buvusių studentų įvertino, jog tautinė veikla mokykloje kūrė etinį-dvasinį išgyvenimą. Ypač buvo svarbi „Tautosakos mokyk-

los“ veikla. Ne tik išvykos, bet ir eilinės repetitcijos teikė studentams dvasinį pasitenkinimą, buvo vertingas kiekvienas prisilietimas prie dainos, giesmės. Respondentų pastebėjimu, nebuvo nė vienos repetitcijos, kad būtų rengiamasi tik koncertui. Visi teigiamai įvertino folklorinės medžiagos kokybę, kuri formavo estetinį skonį. Bendravimo kultūra repetitcijų, išvykų metu irgi turėjo reikšmės. Mokykloje vykę tautiniai renginiai (Vėlinės, Ilgės, Kalėdos, Užgavėnės ir kt.) visada buvo šventiški (sakralūs) ir netikėti.

Galima statistinė paklaida esant 95 proc. tikimybei ir respondentų skaičiui $n = 250$,
 lygi : $\pm 6,5$ proc., kai rezultatas 70 proc.
 $\pm 6,1$ proc., kai rezultatas 75 proc.
 $\pm 5,7$ proc., kai rezultatas 80 proc.
 $\pm 5,0$, kai rezultatas 85 proc.
 $\pm 4,2$, kai rezultatas 90 proc.

Todėl 95 proc. patikimumu galima tvirtinti, kad respondentų asmeninės savybės: darnos po-

3 pav. Tautinės veiklos formuojamos nuostatos

reikis; gailėstingumas; užuojauta; viltis; pagarba tautos kultūrai; etinis-dvasinis išgyvenimas yra statiškai ryškiau išreikštos, nei: kūrybingumas; savarankiškumas; bendravimo ir bendradarbiavimo poreikis; pakantumas; santūrumas; atsakingumas; meilė savo tautai; noras, kad lietuvių tauta būtų žinoma pasaulyje.

Be to, grožio pojūtis ir noras puoselėti tautos tradicijas yra stipriau išreikšti nei: kūrybingumas; bendravimo ir bendradarbiavimo poreikis.

85 proc. studentų pripažino, kad tautinė veikla mokykloje formavo nuostata, jog pedagoginė veikla – dvasinės kultūros sritis, kuri atsiveria darbais per meilę, žmogaus pažinimą ir pagalbą jam. Buvę studentai pastebėjo, jog labai svarbi sociokultūrinė veiklos kryptis, kuri vyravo ne tik „Tautosakos mokykloje“, bet ir mokykloje vykusiuose tautiniuose renginiuose, kai kuriuose humanitarinio profilio kursuose. Visi mini renginius socialinės globos įstaigose ir pripažįsta, jog karitatyvinė veikla jiems atvėrė folkloro grupės reikšmę, pažadino norą padaryti daugiau gera nelaimingiems, likimo nuskriaustiems žmonėms, leido kritiškai pažvelgti į santykius šiandieninėse ugdymo įstaigose. Daugelis ėmė labiau gilintis į savo vertybines nuostatas ir galimybes. Kalbėdami apie priedermę, 20 proc. studentų, kurie buvo pasyvesni ir abejingesni tautinei veiklai ir studijų metais, pripažino, jog neturi nuomonės. Kiti (80 proc.) teigiamai įvertino „Tautosakos mokyklos“ veiklą šioje srityje. 82 proc. buvusių studentų pripažino, kad ugdant jų humaniškumą buvo svarbus repertuaras (jo meninis lygis), tarpusavio santykiai, pasaulio įvairovė, kurią atvėrė „Tautosakos mokyklos“ veikla, prigimtinės lygybės pripažinimas bendraujant su įvairaus amžiaus ir socialinės padėties žmonėmis.

„Tautosakos mokykla“ ugdė sugebėjimą suitelkti veiklai. Tai pripažino 82 proc. buvu-

sių studentų. Įtakos turėjo pagarba kito nuomonei, asmeninės iniciatyvos skatinimo būdai, pasitikėjimas žmogumi, kiekvieno veiklos dalyvio ypatingų savybių suderinimas ir išryškėjimas, bendras sėkmės ar nesėkmės išgyvenimas.

86 proc. pripažino, kad sistemingumą ugdė jau pati veikla, grindžiama „Rėdos ratu“. Gamtos ir žmogaus ryšių, gyvenimo dėsningumų pajautimas – puikiausia mokykla. Turėjo įtakos tai, kad kiekvienai kalendorinei šventei buvo natūraliai „priebrėstama“, stengiantis prasmingai išgyventi kiekvieną laikotarpį. Tada šventė ir kitiems nebuvo „primetama“, o drauge išgyvenama. Ir dabar, dirbdami pedagoginį darbą, kai kurie auklėtiniai pripažįsta, kad „nesivaiko vienadienių efektų, turi tikslą, kurio siekia, ir kiekvienas žingsnelis artėjant prie jo yra reikšmingas“. Teigia, kad metų rate išskiria didžiausias ir reikšmingiausias šventes ir pripažįsta, jog tam turi didelę reikšmę švenčių laukimas ir organizavimas.

Pasiryžę mokyti tautinės veiklos savo auklėtinius 83 proc. buvusių studentų. Daugelis pripažįsta būtinybę taikytis prie laikmečio, vaikų amžiaus, mano, jog darželio grupė ar mokyklos klasė – pakankamai didelė erdvė tautinei veiklai, bet jeigu mokykloje, ikimokyklinėje įstaigoje nesukurta tautinio ugdymo sistema, rezultatai bus daug kuklesni. Tačiau ši veikla visada įmanoma. Tuo labiau, kad tai numatyta mokyimo ir ugdymo programose. Darbo šioje srityje sėkmę buvę studentaisieja su kūrybiškumu, tautinės savimonės formavimu visame ugdymo procese.

Mūsų tyrimas rodo, kad tautinės veiklos priemonės turi didelę įtaką ugdant būsimųjų pedagogų tautiškumą. Ypač ženklus rezultatas pasiekiamas, kai studijos siejamos su neformalia savanoriška studentų veikla.

Išvados

1. Būsimų pedagogų tautiškumo ugdymo modelis yra efektyvus, stiprina ryšius su aplinka ir daro jai įtaką. Taip išplečiamas socialinėmis vertybėmis būsimų pedagogų rengimo turinys. Stiprinama nuostata rūpintis tautos likimu, vadovaujantis humaniškumu, santarve, taika, darbu, kūryba ir kt.

2. Modelis sudaro galimybes stiprinti prigimines (savarankiškumo, kūrybos, paramos), egzistencinių (kontaktų išgyvenimo), praktines (profesijos), socialines (atjautos, teisingumo, pakantumo), kultūrines (tiesos, grožio, nacionalumo, gėrio), dvasinių (santūrumo, intymumo, darnos) vertybes.

3. Reflektyvaus modelio taikymas ugdo studentų dorovinę-profesinę poziciją; praktinėje veikloje išryškėja tautinės veiklos prasmė ir ver-

tė, estetinis požiūris į tautinę kultūrą, jos vertingumą, puoselėjimo būtinybę.

4. Tautinė būsimų pedagogų veikla (individuali ir grupinė, kolektyvinė) sudaro itin palankias sąlygas emociniam, dalykiniam, profesiniam bendravimui, aktualių ir socialiai reikšmingų, visuomeninių ir asmeninių santykių išgyvenimui (masiniai renginiai, susitikimai su įvairiais žmonėmis, improvizuotos šventės mieste, renginiai įvairiose ugdymo ir socialinėse įstaigose ir kt.), kaupiti bendravimo patirtį, asmenybės saviraiškai. Stiprėja individualus asmenybės santykis su aplinka.

5. Dalyvavimas tautinėje veikloje daro įtaką būsimų pedagogų elgsenai. Stiprėja tautiško elgesio motyvai, kurie skatina tautai priklausančių asmenį būti pavyzdžiu. Kaupiama lankstaus, vaingo elgesio patirtis.

LITERATŪRA

1. Bitinas B. Ugdymo filosofiniai pagrindai. Vilnius, 1996.
2. Drucker P. F. Post-capitalist society. Oxford : Linacre Hous, Jordan Hill.
3. Europaisches Geschichtsbuch (Eine europäische Initiative von Fr. Delouche. Stuttgart u.a.: Klett Schulbuch, 1992.
4. Grendstadt Nils Magnar. Mokyti tai atrasti. Vilnius, 1996.
5. Grigas R. Tautos likimas. Vilnius : Rosma, 1995.
6. Heidegeris M. Rinktiniai raštai. Vilnius, 1992.
7. Jovaiša L. Edukologijos įvadas. Kaunas : Technologija, 1993.
8. Jovaiša L. Hodegetika. Auklėjimo mokslas. Suaugusiųjų profesinio mokymo ir konsultavimo centras. Vilnius : Agora, 1995.
9. Kavolis V. Kultūrinė psichologija. Vilnius, 1995.
10. Kavaliauskienė V. Pedagoginis pašaukimas ir jo ugdymas : Doktoro disertacija. Klaipėda, 1998.
11. Kregždė S. Profesinio kryptingumo formavimosi psichologiniai pagrindai. Kaunas : Šviesa, 1988.
12. Kolb D. Experiential learning. Englewood Cliffs, N. J. : Prentice Hall, 1984.

13. Lukšienė M. Pedagogika ir kultūra // Lietuvos švietimo reformos gairės. Vilnius, 1993.
14. Maceina A. Tautinis auklėjimas. Kaunas : Šviesa, 1991.
15. McLaughlin T. N. Šiuolaikinė ugdymo filosofija: demokratiškumas, vertybės, įvairovė. Kaunas : Technologija, 1997. P. 110.
16. Patackas A., Žarskus A. Rėdos Ratas. Kaunas, 1994.
17. Pukelis K. Mokytojų rengimas ir filosofinės studijos. Kaunas : Versmė, 1998.
18. Rajeckas V. Ugdomasis mokymas (ir kitos mokymo kryptys). Vilnius : VPU, 1994.
19. Raudys V. Tautinis ugdymas Lietuvos pradžios mokykloje 1918–1940: Doktoro disertacija. Klaipėda, 1998.
20. Šalkauskis S. Rinktiniai raštai. Pedagoginės studijos. I knyga. Vilnius, 1992.
21. Training foreign language teachers. Michael J. Wallace. Cambridge University Press. Printed in Great Britain. 1991. Vaitkevičius J. Mokyklos aplinkos įtaka mokiniams. Kaunas : Šviesa, 1981.
22. Vasiliauskas R. Tradicinis ugdymas ir lietuvių pedagogika // Pedagogika, t. 32. Vilnius, 1996.
23. Schön Donald A. Educating the Reflective Practitioner, 1987.

THE MODEL OF NATIONAL EDUCATION AT HIGHER PEDAGOGICAL SCHOOL, ITS APPLICATION INTO PRACTICE

Indrė Dirgėlienė

Summary

The article discloses the model of preparing for future teacher's profession, also the main principles and structure of this model, its possibilities applying into practice, training future teacher's national selfconsciousness, developing the features of personality. This is according to the natural pedagogic experiments, material of research, implemented at Klaipėda Higher Pedagogical School (in the years 1990-1997).

The problem of the research: nationality cultivation preparing the future teachers.

The aim of research: to decide the meaning of the national training model of personality features' extension and national selfconsciousness for future teachers.

The object of research: students national training in at Higher Pedagogical School. The selection of the research object selection was settled by applying the nature of professional studies in Higher Pedagogical School, that includes suitable conditions for conforming to formal and additional nonformal training, and for putting into practice the national principle.

Gauta 2000 10 30

Printa 2000 11 23